

Перегортає пам'ять сторінки...

(2 вересня – 75-і роковини завершення Другої світової війни)

2 вересня світ відзначає завершення Другої світової війни. Саме 2 вересня 1945 року на борту американського лінкора «Міссурі» командувач Британським Тихоокеанським флотом адмірал Брюс Фрезер підписав Акт про капітуляцію Японії.

Офіційна церемонія підписання Акту про беззастережну капітуляцію імператорської Японії відбулася в Токійській затоці на борту американського лінкорна «Міссурі», тривала всього 23 хвилини і трансливалася на весь світ. О 9:04 порядок капітуляції від імені імператора та уряду Японії підписав японський міністр закордонних справ Сігеміцу Мамору, згодом його підтвердив начальник генерального штабу квантунської армії генерал Есідзіро Умедзу. Від союзних держав першим капітуляцію Токіо прийняв верховний командувач союзних держав генерал армії США Дуглас Макартур, а потім інші представники, зокрема адмірал Честер Німіц – від США, Брюс Фрезер – від Великобританії, генерал-лейтенант Кузьма Дерев'янка (уродженець Уманщини) від імені радянського Верховного Головнокомандування. Капітуляція Японії ознаменувала остаточне припинення бойових дій у світі та завершення Другої світової війни. 3 вересня 1945 р. у Радянському Союзі оголосили Днем Перемоги над Японією, однак це свято так і не призвичаїлося.

26 червня 1945 р. союзники антигітлерівської коаліції (Китай, США, Велика Британія) висунули Японії умови капітуляції під назвою «Потсдамська декларація». У разі відмови вони погрозували повністю знищити країну. 28 червня 1945 р. Японія офіційно відхилила умови цього документу. У відповідь 6 та 9 серпня 1945 р. американські збройні сили нанесли ядерний удар по Хіросімі та Нагасакі. 8 серпня 1945 р., виконуючи свої зобов'язання перед союзниками Великої Трійки, у війну проти Японії вступив Радянський Союз. Вже 10 серпня 1945 р. у Токіо офіційно заявили, що готові прийняти Потсдамські умови капітуляції за умови збереження імператорської влади в країні. 11 серпня 1945 р. США відкинули японську поправку, наполягаючи на умовах Потсдамської декларації. 14 серпня Токіо офіційно прийняв умови із застереженням щодо гарантій недоторканості імператора. Однак бойові дії та спротив Квантунської армії продовжувалися аж до підписання акту про капітуляцію.

Історична довідка

Друга світова війна – глобальний військовий конфлікт в історії Землі та причина найбільших трагедій ХХ століття. У війні взяли участь 80% людства, бойові дії велися 2/3 існуючих на той момент держав. Війна розпочалася 1 вересня 1939 р. із вторгнення військ нацистської Німеччини до Польщі, а

завершилася 2 вересня 1945 р. із беззастережною капітуляцією Японії. Під час війни були здійснені найбільші в історії злочини проти людства (зокрема Голокост), а також вперше і востаннє використана в бою атомна зброя. До армій

ворогуючих сторін було залучено понад 110 млн солдат, загальні втрати військових та цивільного населення складають понад 50 млн осіб.

Шлях до початку війни був відкритий Пактом Молотова-Ріббентропа 23 серпня 1939 р. Згідно із таємним протоколом до нього, нацисти та комуністи ділили Східну Європу на зони інтересів. Внаслідок

цих домовленостей Третій Райх отримав можливість безперешкодного вторгнення в Польщу, СРСР (в підсумку розширився за рахунок Західної Білорусі та Західної України, Бессарабії з Буковиною, трьох країн Балтії, а також частини Фінляндії).

Український вимір Другої світової війни не обмежувався лише боротьбою Вермахту та Радянської армії на українській території, як це традиційно подає (пост)радянська історіографія. Насправді ж в рамках Другої світової в Україні велася не одна, а кілька воєн:

- німецько-польська війна 1939–1945 рр.;
- польсько-радянська війна 1939 р.;
- радянсько-румунська війна 1940–1945 рр.;
- німецько-радянська війна 1941–1945 рр.;
- німецько-українська війна 1941–1944 рр.;
- радянсько-угорська війна 1941–1945 рр.;
- радянсько-словацька війна 1941–1945 рр.;
- польсько-українська війна 1942–1947 рр.,
- радянсько-українська війна 1939–1954 рр.

Усі ці конфлікти мають безпосередній стосунок до Другої світової війни, оскільки були спровоковані нею, ставши її відгалуженнями та продовженням. Також до українського виміру війни входить участь українців в бойових діях поза Україною (наприклад у радянсько-фінській «Зимовій війні» 1939–1940 рр.) та у складі іноземних армій. Безпосередньо перед початком II світової війни мала місце угорсько-українська війна 1939 р., що вибухнула внаслідок проголошення незалежності Карпатської України.

Друга світова війна для України розпочалася 1 вересня 1939 р. із німецьким вторгненням в Польщу. До 120 тис. українців у лавах Війська Польського розпочали світову боротьбу проти нацизму, 8 тис. з них загинуло протягом місяця війни. Також 1 вересня Люфтваффе бомбардувало Львів та інші західноукраїнські міста, що перебували у складі Польщі. Між 12 та 22 вересня Львів пережив подвійну облогу із заходу нацистськими військами, із сходу – радянськими.

СРСР вступив в Другу світову війну 17 вересня 1939 р. на боці нацистської Німеччини. В цей день радянські війська вступили в Польщу на допомогу німецьким та окупували Західну Україну та Західну Білорусь. Протягом двох років Москва була союзницею Берліна, що у 1940 р. ледь не призвело до війни Великої Британії та Франції проти СРСР.

Нацистсько-комуністичний союз був зруйнований 22 червня 1941 р. із німецьким вторгненням в СРСР. Протягом року з початку німецько-радянської війни Україна була окупована військами Третього Райху, вигнання нацистів розпочалося восени 1943 р. і завершилося наприкінці 1944 р. Український напрям був головним на Східному фронті: тут діяло від 50 до 75% всіх дивізій Вермахту і половина всіх радянських сил.

Нацистський окупаційний режим в Україні був одним з найжорстокіших в світі. Безпосередньо своїми руками або із залученням «добровільних помічників» з числа місцевого населення нацисти знищили 1,5 млн український євреїв та 20 тис. ромів.

Але якщо злочини проти людяності Третього Райху більш досліджені, то **засудження злочинів комуністичного режиму ще триває.** Найбільш відомими з них є Катинський розстріл, знищення політв'язнів у Західній Україні, підрив Дніпрогесу, використання в боях незброєних селян – «чорної піхоти», депортації українців та інших народів, зокрема кримських татар.

Після перемоги над нацистською Німеччиною 8 травня 1945 р. СРСР приєднався до війни проти Японії. Беззастережна капітуляція Японії 2 вересня 1945 р. означала завершення II світової війни, але окремі військові конфлікти, породжені нею, точилися ще декілька років. Організований спротив радянській владі на Західній Україні тривав до 1954 р., а окремі сутички – до 1960 р.

Україна зробила значний внесок у перемогу над нацизмом та союзниками Німеччини. На боці Об'єднаних Націй воювали українці у складі армій Великої Британії та Канади (45 тис. осіб), Польщі (120 тис.), СРСР (більше 6 млн), США (80 тис.) і Франції (6 тис.), а також визвольного руху в самій Україні (100 тис. в УПА) – разом 7 млн осіб. Понад 2,5 млн українців були нагороджені радянськими та західними медалями та орденами, більше 2 тис. стали Героями Радянського Союзу, з них 32 – двічі, а найкращий ас союзної авіації Іван Кожедуб – тричі.

Для України Друга світова війна – національна трагедія, під час якої українці, позбавлені власної державності, змушені були воювати за чужі інтереси і вбивати інших українців. За Україну воювали дві тоталітарні системи, що однаково не рахувалися з ціною людського життя. Кожна сторона протистояння на українських землях намагалася продемонструвати свою прихильність до українства, але єдиним справді українським суб'єктом у роки війни був визвольний рух, передовсім, Українська повстанська армія.

З різних причин на німецькому боці воювало до 250 тис. українців та до 50 тис. було мобілізовано до армій союзників Третього Райху.

Україна понесла надзвичайні втрати внаслідок війни. Україна понесла надзвичайні втрати внаслідок війни. Під час бойових дій та в полоні загинуло 2,8 млн. українських військових і підпільників зі всіх сторін, 5,2 млн. цивільних загинуло через окупаційний терор та голод в тилу. Отже, безповоротні втрати України (українців та інших народів) склали 8 млн. осіб, ще 2,4 млн. склали

втрати ненародженими. Матеріальні збитки становили 285 млрд. тогочасних рублів (40% загальносоюзних страт). Внаслідок бойових дій постраждало понад 700 міст та містечок, 5,6 тис. мостів, 28 тис. сіл, 300 тис. господарств.

Хронологічна стрічка

23 серпня 1939 р. – Підписання пакту Молотова-Ріббентропа, що відкрив шлях до поділу Європи між Гітлером і Сталіним та початку Другої світової війни.

1 вересня 1939 р. – Німецьке вторгнення в Польщу, перше бомбардування Львова. Початок Другої світової війни для українців.

17 вересня 1939 р. – Радянський Союз вступив у війну на боці нацистської Німеччини та окупував і пізніше анексував Західну Україну.

28 червня 1940 р. – Радянська окупація і подальша анексія Бессарабії та Північної Буковини.

22 червня 1941 р. – Напад III Райху на СРСР, перетворення України на найбільше в світі поле бою між тоталітарними режимами.

30 червня 1941 р. – Проголошення у Львові Акту відновлення Української держави. Початок переслідування нацистами українського національного руху.

29 вересня 1941 р. – Початок масових розстрілів євреїв нацистами у Бабиному Яру.

22 липня 1942 р. – Остаточна окупація нацистами території України.

14 жовтня 1942 р. – Традиційна дата утворення Української повстанської армії – єдиної сили, що під час Другої світової війни боролася за незалежну Україну.

18 грудня 1942 р. – Початок вигнання нацистських окупантів з України.

24 серпня 1943 р. – Початок «Битви за Дніпро».

18 травня 1944 р. – Депортація з Криму цілого народу кримських татар.

11 липня 1944 р. – Створення Української головної визвольної ради (УГВР), що стала «верховним органом українського народу в його революційно-визвольній боротьбі».

23 листопада 1944 р. – Завершення вигнання нацистів з території України.

25 квітня 1945 р. – Відкриття Конференції Об'єднаних Націй у Сан-Франциско, яка створила Статут Організації Об'єднаних Націй (ООН).

8 травня 1945 р. – Беззастережна капітуляція Німеччини, завершення війни у Європі.

2 вересня 1945 р. – Беззастережна капітуляція Японії, завершення війни в Азії.

Список джерел

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/viyskovym/zavershennya-drugoyi-svitovoyi-viynu-2-veresnya-1945-roku>

Завершення Другої світової війни. 2 вересня 1945 року

<http://www.territoryterror.org.ua/uk/resources/calendar/details/?newsid=498>

02.09.1945 – завершилася Друга світова війна

<https://www.armyfm.com.ua/zavershennya-drugoi-svitovoi-vijni/>

Завершення Другої світової війни

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф